

Kulturutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om stöd för skolresor

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om stöd för skolresor (RP 177/2024 rd): Ärendet har remitterats till kulturutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- specialsakkunnig Jonna Salmela, undervisnings- och kulturministeriet
- planerare Irene Hiljanen, Folkpensionsanstalten.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Forskningsstiftelsen för studier och utbildning Otus sr
- Finlands Svenska Skolungdomsförbund FSS rf
- Finlands Gymnasistförbund rf
- Alliansen för Finlands Studerande - OSKU rf.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att lagen om stöd för skolresor ändras.

Enligt förslaget begränsas rätten till stöd för skolresor till att gälla studerande som har rätt till avgiftsfri utbildning. Propositionen hänför sig till regeringens plan för de offentliga finanserna 2025—2028 och de behov av utgiftsanpassningar som följer av den.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2025 och avses bli behandlad i samband med den kompletterande budgetpropositionen.

Den uppskattade nettobesparing som ändringen medför stiger i enlighet med planen för de offentliga finanserna till 8 miljoner euro.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft den 1 augusti 2025.

Betänkande KuUB 7/2024 rd

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Bakgrunden till propositionen är att regeringen Orpo enligt regeringsprogrammet förbundet sig till att balansera upp de offentliga finanserna för att säkerställa medborgarnas välfärd och en hållbar ekonomisk utveckling. På grund av de försämrade offentliga finanserna har regeringen i planen för de offentliga finanserna 2025—2028 beslutat att begränsa rätten till stöd för skolresor till att endast gälla studerande som deltar i avgiftsfri utbildning. Begränsningen av rätten till stöd för skolresor på det föreslagna sättet beräknas medföra besparingar på cirka 8 miljoner euro. Sammantaget tillstyrker kulturutskottet lagförslaget utan ändringar.

Utskottet hänvisar till ett sakkunnigyttrande och anser att förslaget är skäligt jämfört med exempelvis alternativet att rätten till stödet skulle vara begränsat till utgången av det kalenderår då den studerande fyller 18 år. Utskottet anser att det är ytterst viktigt att den föreslagna ändringen inte gäller studerande som fullgör sin läroplikt i avgiftsfri utbildning. Deras rätt till stöd för skolresor gäller också i fortsättningen ända till 20 års ålder. Den lösning som föreslås i propositionen säkerställer rätten till stöd för skolresor för de studerande som behöver det mest.

Konsekvenserna av den föreslagna ändringen beskrivs ingående i propositionen (s. 7—12). Utifrån denna beskrivning och det som sagts i sakkunnigyttrandet är utskottet medvetet om att den föreslagna ändringen försämrar den ekonomiska ställningen för uppskattningsvis cirka 12 000 studerande. Merparten av dem är vuxenstuderande inom yrkesutbildning. Samtidigt bör man notera att den ekonomiska situationen har underlättats för dem som förlorar rätten till stöd för skolresor men som har rätt till studiestöd genom att beloppet på statsborgen för studielån har höjts den 1 augusti 2024.

Utskottet påpekar att vuxenstuderande har varit föremål för flera förändringar som påverkar deras försörjning under studietiden. Enligt utskottet är det därför nödvändigt att bedöma de sammantagna konsekvenserna av förändringarna. Vid uppföljningen av ändringen av rätten till stöd för skolresor är det viktigt att också granska de eventuella effekterna på utbildningens tillgänglighet.

Utskottet instämmer i det som framförts i sakkunnigyttrandena och konstaterar att den föreslagna ändringen underlättar och påskyndar verkställigheten av stödet för skolresor vid Folkpensionsanstalten samt förtydligar villkoren för beviljande av stöd för skolresor, eftersom det i lagen om stöd för skolresor inte längre behöver föreskrivas skilt om villkoren för beviljande av stöd för studerande i avgiftsfri utbildning och andra studerande.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Kulturutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslaget i proposition RP 177/2024 rd utan ändringar.

Betänkande KuUB 7/2024 rd

Helsingfors 13.11.2024

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Tuula Haatainen sd
vice ordförande Ari Koponen saf
medlem Eeva-Johanna Eloranta sd
medlem Pia Hiltunen sd
medlem Inka Hopsu gröna
medlem Laura Huhtasaari saf
medlem Hanna Kosonen cent
medlem Milla Lahdenperä saml
medlem Mia Laiho saml
medlem Mikko Ollikainen sv
medlem Nasima Razmyar sd
medlem Markku Siponen cent
medlem Jaana Strandman saf
medlem Oskari Valtola saml
ersättare Marko Kilpi saml (delvis).

Sekreterare var

utskottsråd Marja Lahtinen.

Betänkande KuUB 7/2024 rd Reservation

Reservation

Motivering

Regeringens proposition (RP 177/2024 rd) begränsar stödet för skolresor till att gälla endast studerande som har rätt till avgiftsfri utbildning. Det är positivt att stödet för skolresor bibehålls för alla studerande som omfattas av läroplikten. Sloandet av stödet ökar dock risken för att jämlikheten och möjligheterna att studera försämras för de studerande som inte deltar i avgiftsfri utbildning. Utbildningens tillgänglighet försämras särskilt i områden där utbildningsnivån i genomsnitt är lägre redan nu.

Regeringens mål med propositionen är att spara åtta miljoner euro. Den eftersträlvade nettobesparingen är liten i förhållande till de uppskattade konsekvenserna av propositionen samt riskerna för växande ojämlikhet och kostnaderna för dem.

Propositionen gäller cirka 12 000 studerande, av vilka största delen är i yrkesutbildning. Rabatterna på biljetter för studerande i kollektivtrafiken innebär att propositionen försämrar den ekonomiska ställningen för studerande som inte har tillgång till kollektivtrafik. På landsbygden är utbildningens tillgänglighet och utbildningsutbudet svagare än i stadsregionerna redan sedan tidigare. Bristfälliga eller dåliga kollektivtrafikförbindelser tvingar studerande i glesbygdsområdena att ordna skolskjuts själva, dvs. i regel att använda egen bil under skolresor. Stödet har beviljats för en skolresa i ena riktningen på högst 100 kilometer, vilket innebär att rätten till stöd inte heller tidigare har varit obegränsad.

Sloandet av stödet för skolresor är regeringen Orpos och Purras senaste försämring för vuxna som byter bransch. Möjligheterna att byta bransch har redan försämrats av regeringens beslut i fjol om att avskaffa vuxenutbildningsstödet, yrkesexamensstipendiet och alterneringsledigheten.

Regeringens nedskärning av stödet för skolresor gäller särskilt studerande inom yrkesutbildning. Yrkesutbildningen är praktiskt inriktad och innefattar utbildning med obligatorisk närvaro, vilket förutsätter att man reser till läroanstalten. Regeringen riktar också mycket omfattande anpassningsåtgärder på 120 miljoner euro till yrkesutbildningen. Enligt regeringen är avsikten att rikta dessa åtgärder till exakt samma vuxna studerande som inte omfattas av läroplikten och att avgränsa utbildningen av unga studerande som omfattas av läroplikten utanför besparingarna. Utbildningsanordnarna har dock framfört att det inte är möjligt att begränsa besparingarna till att gälla enbart yrkesutbildning för vuxna.

Nedskärningarna i yrkesutbildningen kommer att minska antalet läroanstalter och utbildningsområden, förlänga avstånden och försämma utbildningens tillgänglighet. Det är viktigt att notera att alla som slutar ha rätt till stödet för skolresor inte kan flytta närmare studieorten.

Regeringens beslut om sloandet av stödet för skolresor och vuxenutbildningsstödet samt nedskärningar i yrkesutbildningen gäller samma studerande som håller på att utbilda sig för en ny bransch till exempel efter en lång frånvaro från förvärvsarbete eller till följd av hälsoskäl eller för

Betänkande KuUB 7/2024 rd
Reservation

att komma vidare i karriären eller få ytterligare motivation att arbeta och som vill utveckla kompetensen när arbetslivet förändras.

Samtidigt är regeringen Orpo i färd med att skära i kommunernas statsandelar, genomföra indexfrysningar, överföra studerande från det allmänna bostadsbidraget till bostadstillägget för studerande, bereda en totalreform av studiestödet och genomföra andra ändringar som påverkar de studerandes försörjning. Alla dessa åtgärder bör bedömas som en helhet och deras sammantagna konsekvenser för möjligheterna att studera för vuxna bör utredas.

En försämring av möjligheterna till utbildning, kontinuerligt lärande och branschbyte kommer att förbruka en del av det humankapital som behövs för vår konkurrenskraft och ekonomiska tillväxt och vår välfärdsstat. Om vi inte tar hand om vårt kunskapskapital, kommer humankapitalet enligt Finlands Bank att minska redan på 2040-talet.

Förslag

Vi föreslår

att riksdagen förkastar lagförslaget och

att riksdagen godkänner ett uttalande. (Reservationens förslag till uttalande)

Reservationens förslag till uttalande

Riksdagen förutsätter att statsrådet följer vilka konsekvenser sloandet av stödet för skolresor har särskilt för möjligheterna att studera för vuxna som bor i glesbygdsområden och att statsrådet vid behov vidtar åtgärder för att rätta till situationen.

Helsingfors 13.11.2024

Hanna Kosonen cent
Inka Hopsu gröna
Markku Siponen cent